

P+
SPECIAL
Jaargang 19
Week 39 | 2020

Naar:

- + 60 procent plantaardige eiwitten
- + 40 procent dierlijke eiwitten

Van spek *Het Captains Dinner* naar bonen

Van spek naar bonen

Een maaltijd die voor 60 procent bestaat uit plantaardige eiwitten en voor 40 procent uit vlees. Daar moeten we naar toe in 2030, vindt stichting DOEN. Het is een helder doel om de neuzen van alle stakeholders dezelfde kant op te krijgen. Van spek naar bonen. Gaat dat lukken? Is er om dit doel te bereiken een nieuwe bundeling van partijen nodig, een '60-40 coalitie'? >

TERUG NAAR VROEGER HET CAPTAINS DINNER

Op de lange zeereizen van de VOC zette de scheepskok de bemanning kapucijners voor; eiwitrijke bonen die gedroogd lang goed bleven.

Voor de kapitein was er ook een stukje uitgebakken spek of pekelvlees. Groenten in het zuur zoals augurken leverden vitamines, ter voorkoming van de gevreesde ziekte scheurbuik. Deze luxe uit de Gouden Eeuw kreeg een naam: het Captains Dinner. Veel bonen dus en wat vlees op rantsoen. Het is een goede praktijk om naar terug te verlangen. De verhoudingen dierlijke en plantaardige eiwitten waren beter in balans dan het menu van vandaag, dat gemiddeld voor 60 procent uit dierlijke eiwitten bestaat en voor slechts 40 procent uit plantaardige eiwitten. Dat is zo doorgeslagen, dat het ongezond is geworden, zowel voor de mens als voor de aarde.

Er klinkt ongeduld door in de stem van adviseur Laure Heilbron. “De overheid zou vorig jaar de eiwittransitie gaan leiden. Maar wat is er gebeurd? Minder dan was aangekondigd.” In opdracht van Stichting DOEN bracht Heilbron van NewForesight dit jaar een kritische analyse uit: ‘Van spek naar bonen’. Een van de belangrijkste conclusies was dat er bij organisaties behoefte was aan een duidelijke overkoepelende doelstelling, een gezamenlijke stip aan de horizon. Maar welke? Moet de gewenste verhouding dierlijke en plantaardige eiwitten naar een *fiftyfifty*-situatie toe? Of juist ambitieuzer: naar 60 procent plantaardige eiwitten en 40 procent dierlijke eiwitten? En wanneer dan? Al snel, in 2025? Of pas in 2030?

Ook bestaan er twee verschillende visies over hoe de verandering tot stand zal komen. Zal de wereld veranderen wanneer consumenten voor een ander voedselpatroon kiezen? Of zal de transitie op gang komen wanneer de productie verandert en ook het aanbod van voedsel? Een minder grote veestapel? Meer eiwitrijke plantaardige producten van eigen bodem, in plaats van super goedkope importsoja dat groeit op plekken waar eens het regenwoud floreerde? “Daarin heeft de overheid het afgelopen jaar wel wat stappen gezet. Maar wel eenzijdig op de productie van eiwitten gericht, niet op de consumptiekant, de voedselomgeving”, nuanceert Heilbron.

Wat ook niet helpt is dat het Klimaatakkoord van 2019 geen duidelijke richting heeft aangegeven. Partijen leggen zich in dit rapport niet vast op een doel, maar schuiven de eiwittransitie heel ver weg, naar het jaar 2050. Het Klimaatakkoord gaat niet verder dan verwijzen naar het beleid van het Voedingscentrum, dat pas over dertig jaar streeft naar een *fiftyfifty*-verhouding op ons bord. Dat schiet dus niet op.

Wie heeft de sleutel voor deze verandering naar gezondere voeding in handen? Zijn dat de voedselpioniers? De boeren? De wetenschappers? Aanbieders van producten? Zijn het de machtige supermarkten? Of toch de overheid? Maarten Derksen vindt dat een lastige keuze. Als programma-manager Groen bij stichting DOEN hielp hij al heel wat baanbrekende pioniers op weg, waaronder de vegetarische fastfoodketen Jack Bean. Derksen stelt: “Pioniers hebben voor een deel al het verschil gemaakt. Er zijn producenten die nieuwe plantaardige producten succesvol naar de markt hebben gebracht, andere diëten hebben gepresenteerd. Maar bijvoorbeeld de Straatboer, die bonen op bedrijvenparken kweekt, is veel meer een voorloper die een beweging op gang brengt. Pioniers op belevingsniveau, daar hebben we er absoluut veel meer van nodig. Mensen die laten zien hoe we de samenleving anders kunnen inrichten.” Gaan de boeren dan de verandering brengen, als telers van nieuwe eiwitten? Derksen: “Ik verwacht daar in de toekomst wel wat meer van. Het verbouwen van soja in Nederland is een kans, ook al is dat wat complexer omdat het niet een inheems product is.

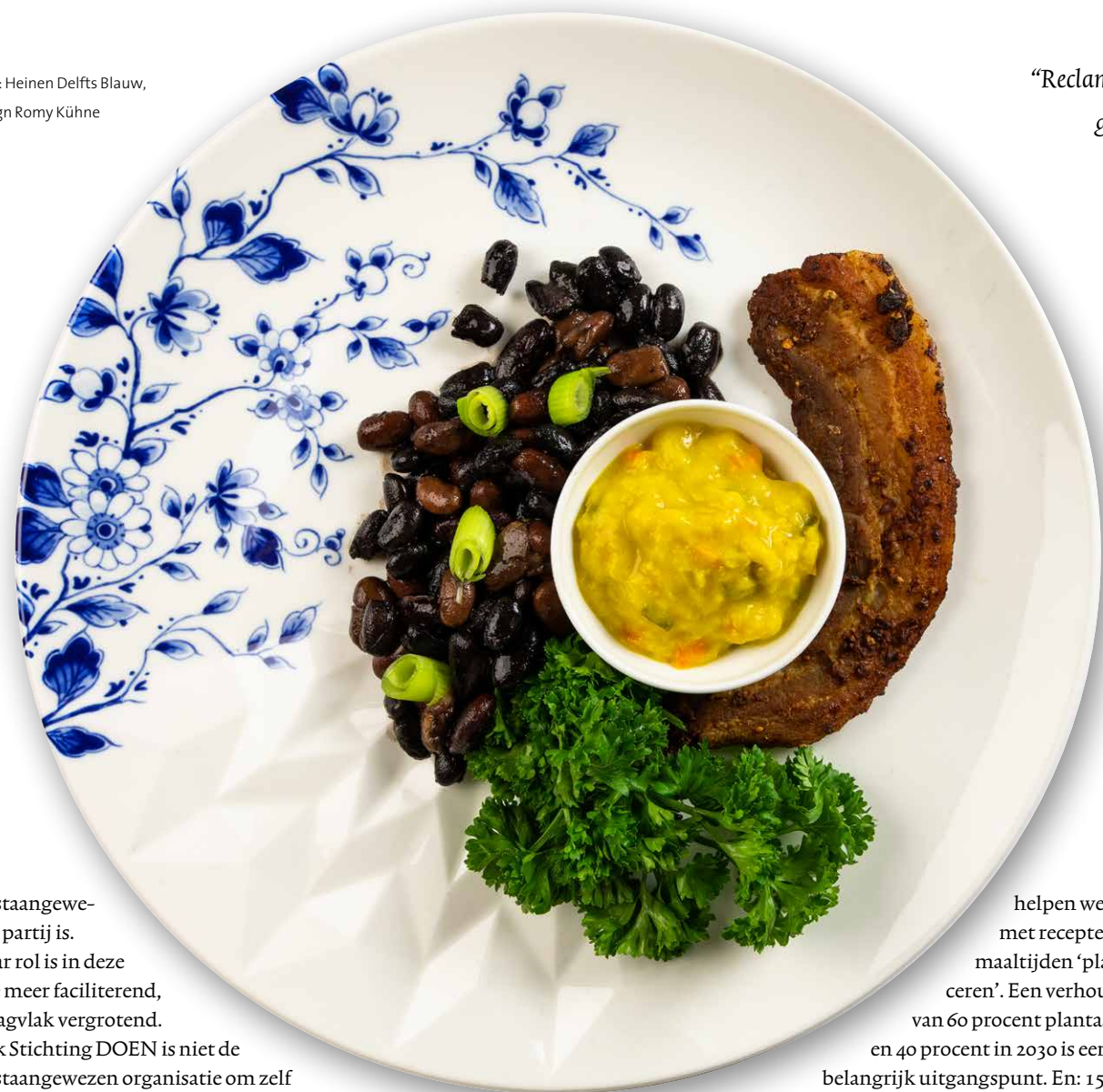
Misschien kunnen we soja met zaadveredeling aan ons klimaat en onze bodem aanpassen. In het programma FoodLab Pulses zoeken boeren, verwerkers en ontwerpers samen naar gerechten van gewassen met een hoog eiwitgehalte. Veldbonen bijvoorbeeld. Ik denk dat daar winst te behalen valt. Daar kan de overheid een rol in spelen, door een andere besteding van de landbouwsubsidies.”

Verwacht hij veel van de wetenschap? Derksen: “Daar gaat heel veel aandacht naar de chemie van eiwitten. Het uit elkaar halen en weer in elkaar zetten daarvan: sojastructuren bijvoorbeeld. Dierlijke producten namaken: labvlees. Ik ben daar heel dubbel in. Wij zoeken toch minder naar verwerkte producten en meer naar natuurlijke oplossingen, ook uit zee, ook uit zilte landbouw. De wetenschap speelt wel een heel goede rol in de kennisoverdracht over eiwitten. We eten er te veel van, veel meer dan we nodig hebben. Vooral te veel vlees. Omdat er in plantaardige producten minder eiwitten zitten, kun je zo een gezondere balans vinden. Stacey Pyett en collega’s van Wageningen University maakte daar een heel mooi boekje over: *Our Future Proteins*.” Gaan de supermarkten dan de wereld redden? Derksen gelooft er niets van. “Waarom zijn de vleesvervangers duurder dan reguliere vleesproducten? Is dat vanwege de hogere marges? Dat zou dan wel erg jammer zijn. Ik snap dat supermarkten het lastig vinden om snel op nieuwe gewassen in te springen, zoals Nederland. Een grote super wil meteen volume hebben. Edamame van Nederlandse bodem is misschien niet het hele jaar door leverbaar, tenzij je het invriest. Ik denk dat supermarkten pas onder dwang tot grote veranderingen in hun aanbod en hun prijsbeleid zullen komen. Een initiatief als de Superlijst van onderzoeksbureau Questionmark kan daarbij helpen.”

Tenslotte de overheid. Derksen sluit zich aan bij de transitie-strategie van Heilbron van NewForesight. Volgens hem zal er niet één enkele partij het verschil gaan maken, maar moet er na het kiezen van een gezamenlijk doel een platform worden gevormd. Dan kunnen er praktische afspraken worden gemaakt. Wie doet wat om het doel op tijd te realiseren? Welke middelen zijn nodig? Hoe worden vorderingen samen gemeten? Heilbron: “Dit klinkt niet per se opzienbarend. Toch wordt een of meerdere van deze zaken vaak over het hoofd gezien. Dit leidt vervolgens tot een sterk verminderde kans op succes. Daarna kan de overheid, die ook als deelnemer aan tafel zit, het proces afsluiten met wet- en regelgeving.”

Derksen: “Wij zouden graag een veel ambitieuzer doelstelling kiezen, maar met het oog op het formuleren van een gezamenlijk doel zeggen wij: we moeten in 2025 naar een verhouding van 50 procent plantaardige eiwitten en 50 procent dierlijke. Dan kunnen we in 2030 op 60 procent plantaardig en 40 procent dierlijk uitkomen. De overheid heeft zo’n platform het afgelopen jaar niet opgericht. Ik vraag me ook af of de overheid daarvoor de

Bord: Heinen Delfts Blauw,
design Romy Kühne

eerstaangewezen partij is. Haar rol is in deze fase meer faciliterend, draagvlak vergrotend. Ook Stichting DOEN is niet de eerstaangewezen organisatie om zelf zo’n eiwitplatform ‘60-40’ op te richten. Mocht zo’n platform tot stand komen, dan wil DOEN financieel wel bijdragen in de kosten daarvan.”

Vinden bestaande platforms het een goed idee om tot een nieuwe eiwit-coalitie met een meetbare doelstelling te komen? Twee grote bundelingen van partijen zijn de Green Protein Alliance (GPA) en de Transitiecoalitie Voedsel. Ook zij werkten als kennispartner mee aan de analyse van NewForesight. Jeroen Willemsen van GPA reageert verrast op de vraag. Zo’n bundeling, dat is precies wat hij wil. Als ontdekker van de sojastructuren met een bite, waar de Vegetarische Slager furore mee maakte, is hij een van de belangrijkste innovators in de eiwittransitie in Nederland. Willemsen, enthousiast: “Er zijn interessante ontwikkelingen gaande die tot zo’n platform kunnen leiden. We verkennen deze op dit moment. Het moet een krachtenbundeling van partijen worden die de afgelopen tijd al bewezen hebben stappen te hebben gemaakt. De overheid hoeft daar niet per se meteen bij te zitten. Misschien later. Het is voor een overheid ook lastig om mensen voor te schrijven wat ze moeten eten. Belangrijker is dat dit platform zich richt op de vraag hoe 17,5 miljoen Nederlanders begeleid kunnen worden in het minderen van vleesconsumptie. Vlees wordt nu voor veel te lage marges door supermarkten verkocht. Op het platform ‘Zo kanhetook.nu’

“Reclame voor BBQ-vlees
gewoon verbieden”

helpen we al met recepten die maaltijden ‘plantificeren’. Een verhouding van 60 procent plantaardig en 40 procent in 2030 is een belangrijk uitgangspunt. En: 15 procent minder eiwitconsumptie overall.”

Natascha Kooiman van de Transitiecoalitie Voedsel zou wel graag ambtenaren zien aanschuiven bij de ‘grote’ coalitie, maar niet officieel. “De ambtenaren hebben op het terrein van de eiwittransitie geen politiek draagvlak, helaas. Politici zien nog niet goed hoe de overheid kan meehelpen om de eetgewoonten van consumenten te veranderen. En het is toch zo simpel. De overheid kan convenanten stimuleren waarin wordt afgesproken dat de menukaarten van restaurants in 2025 voor de helft vega zijn. En in 2030 voor 60 procent. Dat geldt ook voor de catering, die zo belangrijk is in ziekenhuizen, verzorgingshuizen en bedrijfsrestaurants. De overheid kan ook supermarkten opdragen in alle uitingen die 50 procent plantaardig aan te prijzen bij hun klanten. En reclames verbieden die producten aanprijzen die aantoonbaar de gezondheid en het milieu schaden. Aanbiedingen voor BBQ-vlees bijvoorbeeld.” ■

Websites

- [Rapport NewForesight ‘Van spek naar bonen’](#)
- [Stichting DOEN over Klimaat en Voedsel](#)